doi.org/10.31392/UDU-nc-series14-2025-33-09

УДК 378.537.016:78

ЖЕНЬ ЦЗІНЬЯНЬ [1]

Готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи: сутність та специфіка

Проблема готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи як одного з провідних напрямків фахового навчання студентів факультетів мистецтв розглядається на основі аналізу поняття «готовність» у психологічному, педагогічному, етнопедагогічному та музично-педагогічному аспектах. Виявляється зв'язок із проблематикою інших мотиваційних утворень: потреб, інтересів, психологічних установок. Формування установки на провадження вокально-хорової роботи ґрунтується на педагогічному стимулюванні стійких інтересів до комплексу ідей, принципів, засобів і методів функціонування шкільного хорового колективу, забезпечуючи постійне розширення обсягу художньо-естетичних потреб. Усвідомленість набутої студентами факультетів мистецтв вказаної установки на успішне провадження фахової діяльності засвідчує ступінь готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до повноцінної самостійної вокально-хорової роботи.

***Ключові слова*:** готовність, вокально-хорова робота, майбутні вчителі музичного мистецтва, мотиваційні утворення, інтерес, художньо-естетична потреба, психологічна установка.

Вступ. Значущість проблематики формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи постійно підвищується одночасно із зростаючим запитом сучасної молоді на провадження вокально-хорової діяльності. Означений запит простежується як у бажанні щодо систематичного слухання вокальних та вокально-хорових творів у виконанні солістів-вокалістів та вокально-хорових колективів, так і у бажанні самостійно виконувати означені твори. Спостерігається стійка тенденція перманентного підвищення зацікавленості школярів та студентів в освітніх закладах всіх рівнів до участі у вокальних та вокально-хорових конкурсах та фестивалях, яка супроводжується зростанням кількості бажаючих отримати знання, уміння та навики у галузі вокально-хорової діяльності, зокрема. у царині сольного, ансамблевого та вокально-хорового співу. Окреслені тенденції ставлять нові вимоги до формування вокально-хорових умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, потребують новітніх підходів до розроблення відповідного методичного інструментарію [8], [9]. Це й зумовило актуальність проблематики науково-теоретичних та методичних розробок щодо теорії та практики формування готовності майбутніх педагогів музикантів до вокально-хорової роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи являється провідним напрямком фахового навчання студентів факультетів. Адже вокально-хорова робота провадиться вчителем музичного мистецтва як під час комбінованих уроків музики, так і в позаурочній діяльності у шкільних хорових колективах, шкільних вокальних ансамблях тощо [14].

[1] © ***Жень Цзіньянь*** (Ren Jinyan), аспірантка, Український державний університет імені Михайла Драгоманова. КНР. https://orcid.org/0009-0004-9877-8781

Проблематиці готовності як одного з мотиваційних утворень зокрема і проблематиці мотивації в цілому присвятили свої наукові праці Ш. Амонашвілі, І. Бех, Л. Божович, Ю. Гіппенрейтер, С. Гончаренко, О. Горбенко, І. Зязюн, Є. Ільїн, Г. Костюк, В. Кремень, Л. Ланге, А. Ліненко, Л. Люта, М. Магомед-Эмінов, Н. Мозгальова, К. Мадсен, А. Маслоу, Г. Нагорна, Г. Падалка, В. Томас, Д. Узнадзе та ін. Проблематиці фахового вокально-хорового навчання майбутніх педагогів-музикантів присвятили свої праці В. Антонюк, А. Болгарський, Д. Болгарський, Т. Жигінас, П. Ковалик, А. Козир, І. Колодуб, О. Кошиць, Л. Куненко, Л. Масол, Н Можайкіна, Є. Проворова, О. Стахевич, Л. Тоцька, О. Хоружа та ін.

Мета статті полягає у висвітленні сутності та специфічних властивостей готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи.

Виклад основного матеріалу.

Дослідження сутності й специфіки готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи доцільно, на нашу думку, починати із аналізу цього феномену в різних аспектах: психологічному, педагогічному, етнопедагогічному, музично-педагогічному тощо.

Психологічний аспект проблематики готовності особистості як мотиваційного утворення представлено у дослідженні А. Ліненко. Авторка визначає готовність людини до провадження різних видів діяльності в якості сформованого психічного стану, який є запорукою успішності й ефективності її виконання, тобто необхідною засадничою умовою результативності діяльності. Водночас авторка окреслює таку специфічну властивість психічного стану готовності як її щільний зв'язок із діяльністю [4].

Педагогічний аспект означеної проблематики, поданий в Українському педагогічному енциклопедичному словнику, визначає це поняття в якості «інтегральної якості особистості, яка характеризується прагненням постійно розширювати діапазон сприймання життя з метою більш глибокого його розуміння і здатності до систематичної навчальної діяльності» [1, 102].

Етнопедагогічний та музично-педагогічний аспекти цієї проблематики розкрила О. Хоружа, яка дослідила її в контексті фахової діяльності вчителя музичного мистецтва. Дослідниця схарактеризувала цей феномен «…в якості психічного стану особистості, який формується на основі синтезу педагогічного, етнопедагогічного, пізнавального, музично-педагогічного, виконавського та просвітницького видів діяльності, залучених у процесі фахової підготовки» [11, 80], [12].

Розгляд проблематики готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи щільно пов'язаний із проблематикою таких мотиваційних утворень як потреби, інтереси, психологічні установки тощо. Зокрема, перманентне художньо-естетичне потребове збудження студентів факультетів мистецтв актуалізується шляхом педагогічного підтримання стійкості інтересів студентства до вивчення вокально-хорових творів, до збагачення концертного вокально-хорового репертуару, до набуття умінь вокально-хорової роботи із хоровим колективом тощо.

Поняття «інтерес», яке має латинське походження (від лат. interest – те, що має значення, є важливим), трактується Українським педагогічним енциклопедичним словником як «форма прояву пізнавальної потреби, яка

забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності» [1, 200].

Інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорового мистецтва, до пізнання музичного репертуару у цій галузі, який є важливим елементом формування готовності майбутніх педагогів-музикантів до вокально-хорової роботи, доцільно окреслити як забарвлене позитивною емоцією відношення до провадження означеної роботи. Інтерес до вокально-хорової роботи означає, що ця робота є цінною, важливою для студентів в особистісному сенсі; вона відображується в захопленні її змістом і самим процесом провадження, стимулює загальну мотивацію поведінки тощо.

Інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи формується у процесі їх фахового навчання у відповідності до наступних напрямів:

– до загального музично-культурного напряму, який інтегрує у своєму змісті пізнання цінностей вокально-хорового мистецтва як важливого сегменту музичної культури людства;

– до педагогічно-виховного напряму, який спрямовує увагу студентства на музично-естетичне виховання учнів, на формування в них духовної культури загалом і музичної культури зокрема;

– до музично-виконавського напряму, який забезпечує когнітивну активність студентів щодо набуття фундаментальних знань і практичних умінь у галузі хорознавства, хорового диригування, керівництва хоровими колективами, організації колективного вокально-хорового музикування в закладах середньої освіти тощо.

Для ефективного формування у студентів факультетів мистецтв готовності до вокально-хорової роботи, на нашу думку, принциповим є педагогічне стимулювання розвитку інтересів згідно до вищезазначених напрямів з опорою на ціннісне підґрунтя вокально-хорового мистецтва.

Педагогічний інструментарій для розвитку в майбутніх учителів музичного мистецтва інтересу до вокально-хорової діяльності оперує сукупністю методів мотивації вокально-хорового навчання, серед яких: інтерактивні, симуляційно-ігрові, інсценізаційні, евристичні, дискусійні методи, методи схвалення, заохочення та рейтингового ранжування вокально-хорових досягнень тощо. Означені методи мотивації вокально-хорового навчання забезпечують найбільшу результативність, якщо застосовуються у комплексі із образно-демонстраційними, проєктивними, вербальними методами, а також із методами вокально-хорового вправляння.

Продовження дослідження такого мотиваційного утворення як інтерес, зокрема, у контексті досліджуваної проблематики готовності студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової роботи засвідчує *триєдність* інтересів у сфері вокально-хорового навчання, хормейстерської підготовки майбутнього керівника шкільного хорового колективу, а саме:

– до розширення інтонаційного вокально-хорового тезаурусу у галузі навчально-педагогічного репертуару хорових колективів;

– до оволодіння мистецтвом вокально-хорового виконавства, музично-виконавської майстерності, артистизму, яскравої музичної комунікації тощо;

– до організаційно-практичної сфери функціонування шкільних хорових та вокальних колективів.

Комплексна педагогічна стимуляція триєдності означених інтересів, що забезпечується на базі залучення комплексу наведених вище мотиваційно-розвивальних методів вокально-хорового навчання, надаючи потребовому художньо-естетичному збудженню стійкого, перманентного характеру, забезпечує розширення обсягу художньо-естетичних потреб.

Словник визначає потребу як «стан… людської особистості, соціальної групи чи суспільства в цілому, що виражає необхідність у чомусь… і є рушійною силою їхньої активності» [1, 370]. Формування в майбутніх учителів музичного мистецтва художньо-естетичних потреб щодо вивчення й виконання зразків вокально-хорового мистецтва пов'язано з педагогічним стимулюванням триєдності наведених вище інтересів, а також із підтриманням їх стійкості.

Враження, отримані майбутнім учителем музичного мистецтва в процесі засвоєння знань у галузі провадження вокально-хорової роботи і набуття практичних умінь у галузі хорового диригування, прилюдного вокально-хорового виконавства, накладаються на існуючу в студента художньо-естетичну потребу щодо вивчення й виконання зразків вокально-хорового мистецтва, яка спочатку на певному рівні задовільняється, підвищуючи результати фахового навчання, але надалі ще поглиблюється, утримуючи інтерес на високому рівні або сприяючи його підсиленню.

У той же час, психологічна установка на провадження майбутніми хормейстерами вокально-хорової роботи формується у тому випадку, коли коло художньо-естетичних потреб студентів факультетів мистецтв постійно розширюється й деталізується, а саме:

– коли потреба щодо ознайомлення із новими вокально-хоровими творами переростає в потребу запровадити ці нові твори до концертної програми хорового колективу;

– коли потреба щодо якомога більш інтонаційно-точного виконання хором музичного твору переростає в потребу його майстерного виконання як у сенсі художньої інтерпретації, так і у сенсі виконавського артистизму учасників;

– коли потреба щодо забезпечення учасників гарними костюмами переростає в потребу створення цілісного іміджу хорового колективу тощо.

Саме розширення обсягу художньо-естетичних потреб у галузі вокально-хорової педагогіки та виконавства, а також перманентний характер потребового збудження в майбутніх учителів музичного мистецтва, слугує основою створення психологічної *установки* на провадження вокально-хорової роботи.

Загально-психологічна теорія щодо психологічної установки як мотиваційного утворення досліджувалася Ю. Гіппенрейтер, Є.Іллініим, Д. Узнадзе та ін. Ця теорія визначала установку інструментом, опосередкованою ланкою у взаємозв'язках особистості й середовища. А. Кузьмінський у словнику-довіднику трактує поняття «установка» в якості внутрішнього, неусвідомленого стану готовності до тієї чи іншої дії [3].

Формування у студентів факультетів мистецтв установки на провадження вокально-хорової роботи ґрунтується на педагогічному стимулюванні у процесі фахової підготовки стійких інтересів до комплексу ідей, принципів, засобів і методів функціонування шкільного хорового колективу, а також до цінностей вокально-хорового мистецтва у цілому. Це, в свою чергу, уможливлює постійне розширення обсягу описаних вище художньо-естетичних потреб. Саме установка,

сформована у майбутніх учителів музики під час навчально-виховного процесу, визначає особистісну спрямованість студентів на вокально-хорову роботу, утворює позитивне емоційне тло для вивчення вокальних, вокально-хорових та диригентських навчальних дисциплін.

Водночас усвідомленість студентами факультетів мистецтв набутої психологічної установки на успішне провадження фахової діяльності вчителя музичного мистецтва загалом і на ефективну хормейстерську діяльність зокрема засвідчує набуття ними сформованої *готовності* до ефективного виконання вокально-хорової роботи.

Ретельний аналіз поняття «готовність студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової роботи» вимагає розгляду вектору спрямованості особистості майбутнього керівника хорового колективу на процес створення, належної організації й успішного функціонування означеного колективу, тобто безпосередньо на процес його діяльності. Цей вектор, базуючись на мисленнєвій функції цілеутворення, відповідає за вибір мети вокально-хорової діяльності, за модель поведінки майбутнього хормейстера, керівника вокального колективу, педагога-вокаліста тощо.

Вибір мети вокально-хорової роботи забезпечує інтеграцію таких мотиваційних утворень як інтереси, художньо-естетичні потреби, психологічні установки із готовністю студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової роботи. Забезпечуючи їх синтезовану мотиваційну констеляцію, вона дозволяє вибудувати у свідомості майбутніх фахівців-музикантів конкретні уявлення щодо образу майбутнього результату вокально-хорової діяльності.

Таким чином, дефініції «мета», «особистісна спрямованість» та «готовність» є невіддільними від дефініції «діяльність» [2], [7], [10], оскільки мета являє собою, на думку С.Гончаренка, «…передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямовано діяльність людини ...» [1, 277]. На думку В.Шахова, мета складає ідеальне уявлення майбутнього результату праці [13], а на думку А.Маркової «…пошук і осмислення мети забезпечують реальне виконання дії» [5,35]. У той же час, особистісна спрямованість та готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-хорової роботи детермінуються саме метою фахової діяльності.

З огляду на зазначене вище, усвідомленість набутої студентами факультетів мистецтв установки на успішне провадження фахової діяльності вчителя музичного мистецтва загалом і на ефективну хормейстерську діяльність зокрема засвідчує утворення готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до повноцінного провадження вокально-хорової роботи.

Таким чином, проведений сутнісно-термінологічний аналіз поняття «готовність вчителя музичного мистецтва до вокально-хорової роботи» показав, що означений феномен має досліджуватися виключно у контексті мотиваційної сфери особистості, яка інтегрує певні групи мотиваційних утворень на кшталт інтересів, мотивів, потреб, цілей тощо. Тобто досліджуване поняття «готовність» безпосередньо «вмонтовано» у мотиваційний процес.

Інтегрованість мотиваційного утворення «готовність» разом із іншими розглянутими вище мотиваційними утвореннями у складний динамічний мотиваційний процес щодо провадження майбутніми учителями музичного мистецтва вокально-хорової роботи передбачає забезпечення його стадіальності під

час практичного формування досліджуваного феномену у відповідності до послідовного перебігу наступних позицій:

– педагогічне стимулювання спеціального методично-організованого «поштовху» для появи потребового збудження щодо набуття знань у галузі вокально-хорової діяльності, необхідних для успішного її провадження як під час навчального процесу, так і у подальшій роботі на посаді вчителя музичного мистецтва, на підставі усвідомлення студентом дефіциту необхідної інформації з цього питання;

– педагогічне стимулювання потребового спонукання щодо набуття знань у галузі вокально-хорової діяльності шляхом цілеспрямованого педагогічно-організованого підтримання інтересу до означеної групи знань, що надаються у процесі викладання навчальних курсів «Хорознавство», «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Виробнича педагогічна практика з музичного мистецтва», «Методика викладання хорового диригування» тощо на основі залучення методів розвитку інтересу до вокально-хорового навчання;

– педагогічне стимулювання поширеного кола художньо-естетичних потреб щодо вивчення й виконання зразків вокально-хорового мистецтва, а також поглиблення означених потреб на основі залучення методів мотивації вокально-хорового навчання, поєднаних із вербальними, теоретичними, образно-демонстраційними та іншими методами;

– педагогічне стимулювання щодо створення у майбутніх учителів музичного мистецтва психологічної установки на засвоєння вищеназваної групи знань у галузі вокально-хорової діяльності, а також практичних умінь для успішного провадження вокально-хорової роботи;

– педагогічне стимулювання усвідомленості студентами факультетів мистецтв означеної установки як основи формування готовності до вокально-хорової роботи.

З огляду на наведений стадіальний перебіг мотиваційного процесу у відповідності до послідовності поданих вище позицій, слід зазначити, що сформованість готовності студентів факультетів мистецтв до вокально-хорової діяльності є логічно-завершеним результатом педагогічного стимулювання їх мотиваційної спрямованості на повноцінне оволодіння фахом вчителя музичного мистецтва, одним із найважливіших сегментів якого є ефективне провадження роботи із шкільними хоровими та вокальними колективами.

У **висновках** доцільно зазначити, що внаслідок проведеного аналізу змісту таких інтегрованих мотиваційних утворень як інтереси, художньо-естетичні потреби, психологічні установки тощо, було розроблено авторське уточнення сутності поняття «готовність до вокально-хорової роботи» в якості інтегральної якості майбутнього вчителя музичного мистецтва. Воно фіксує чітку усвідомленість сформованої на базі стійких інтересів та розширеного кола художньо-естетичних потреб у галузі вокально-хорової педагогіки і виконавства, а також психологічну установку на провадження вокально-хорової діяльності.

Специфіка формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-хорової роботи полягає у її невіддільності від мети фахової діяльності, яка утворює цільовий вектор особистісної спрямованості на ефективне провадження цієї діяльності, а також від вокально-хорового навчального середовища в цілому. Сформованість в майбутніх учителів музичного мистецтва

готовності до вокально-хорової роботи являє собою кінцевий результат педагогічно змодельованого в цьому середовищі мотиваційного процесу.

Література:

1. Гончаренко С.У. (2011), Український педагогічний енциклопедичний словник. 2 видання. Рівне: Волинські обереги. 552 с.

2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. (1997), Краса педагогічної дії: навчальний посібник. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу. 302 с.

3. Кузьмінський А.І. (2002). Словник-довідник педагогічних та психологічних термінів. Черкаси: ЧДУ ім. Б. Хмельницького. 48 с.

4. Ліненко А.Ф. (1996). Теорія та практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук:13.00.01, 13.00.04. Київ. 403 с.

5. Маркова А.К. (1977). Психологічні критерії ефективності навчального процесу. Питання психології. №4. С. 40-51.

6. Мойсеюк Н.Є. (2001), Педагогіка: навчальний посібник. Київ: ВАТ«КДНК». 608с.

7. Нагорна Г.О. (1995), Формування у студентів педагогічних вузів професійного мислення: автореферат дисертації на здобуття ступеня доктора педагогічних наук: спеціальність 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Київ. 41 с.

8. Падалка Г.М. (2004) Пріоритетні напрямки розвитку сучасної мистецької освіти. Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць. Національного педагогічного університету імені М.Драгоманова. Випуск 1 (6). Київ, С. 15-20.

9. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.

10. Руденко Ю.Д. (2003), Основи сучасного українського виховання. Київ: Видавництво імені Олени Теліги. 328 с.

11. Хоружа О.В. (2009), Компонентна структура етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова. Випуск 7 (12). С. 116-122.

12. Хоружа О.В. (2010), Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики. Дисертація кандидата педагогічних наук. Спеціальність 13.00.02. Теорія та методика музичного навчання. Київ. 254 с.

13. Шахов В.И. (1992), Формирование педагогического мышления у студентов педагогического вуза: Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук: 13.00.01. Киев. 196 с.

14. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.

REN JINYAN

Readiness of would-be teachers of music art for vocal-choir work: essence and specifics

The article reveals the problem of readiness of would-be teachers of music art for vocal-choir work. One of the leading areas of professional training of students at faculties of arts is shown based on the analysis of the concept of "readiness" in psychological, pedagogical, ethnic-pedagogical, and musical-pedagogical aspects. The author considers the readiness of would-be teachers of music art for vocal-choir work in connection with other motivational formations such as needs, interests, and psychological attitudes. It argues that the pedagogical stimulation of stable interests in the complex of ideas, principles, means, and methods of functioning of the school choir is the foundation for developing a positive attitude towards vocal and choral work, which enables aesthetic growth. The awareness of the attitude acquired by students of faculties of arts for the successful implementation of the professional activity of a teacher of music testifies to the formation of readiness of teachers of music for the full implementation of vocal-choir

work. The article defines the essence and specifics of the formation of readiness of prospective musical teachers for vocal and choir activity in the context of inseparability from the goal of professional doings, from the vector of personal orientation to the effective implementation of this activity within the art educational environment as a whole.

***Keywords*:** readiness, vocal-choir activity, musical art teachers, motivational formations, interest, aesthetic need, psychological attitude.

References:

1. Honcharenko S.U. (2011), Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary. 2 editions. Rivne: Volyn amulets. 552 p.
2. Zyazyun I.A., Sagach H.M. (1997), The Beauty of Pedagogical Action: A Study Guide. Kyiv: Ukrainian-Finnish Institute of Management and Business. 302 p.
3. Kuzminsky A.I. (2002). Dictionary-reference book of pedagogical and psychological terms. Cherkasy: Cherkasy State University named after B. Khmelnytsky. 48 p.
4. Linenko A.F. (1996). Theory and practice of developing students' readiness for professional activity in pedagogical universities: dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.01, 13.00.04. Kyiv. 403 p.
5. Markova A.K. (1977). Psychological criteria for the effectiveness of the educational process. Questions of psychology. No. 4. Pp. 40-51.
6. Moiseyuk N.E. (2001), Pedagogy: a study guide. Kyiv: OJSC "KDNK". 608p.
7. Nagorna G.O. (1995), The formation of professional thinking among students of pedagogical universities: the abstract of a dissertation for the acquisition of sciences. degree of doctor of pedagogical sciences: specialty 13.00.01 "General pedagogy and history of pedagogy". Kyiv. 41 p.
8. Padalka H.M. (2004) Priority directions for the development of modern art education. Theory and methods of art education: a collection of scientific works. National Pedagogical University named after M. Dragomanov. Issue 1 (6). Kyiv, pp. 15-20.
9. Padalka H.M. (2008), Art pedagogy (theory and methodology of teaching art disciplines). Kyiv: Education of Ukraine. 274 p.
10. Rudenko Yu.D. (2003) Basics of modern Ukrainian education. Kyiv: Olena Teliga Publishing House. 328 p.
11. Khoruzha O.V. (2009), Component structure of ethnopedagogical thinking of a future music teacher. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Series 14. Theory and methodology of art education: Collection of scientific papers. Kyiv: National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Issue 7 (12). Pp. 116-122.
12. Khoruzha O.V. (2010), Methodological principles of the formation of ethnopedagogical thinking of the future music teacher. Dissertation of the Candidate of Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.02. Theory and method of music education. Kyiv. 254 p.
13. Shakhov V.I. (1992), Formation of pedagogical thinking among students of a pedagogical university: Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences: 13.00.01. Kyiv. 196 p.
14. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.